

Katrineholms Spelmanslag
40
År
1947-87

Katrineholms Spelmanslag 1948

Första raden fr vänster:

Andra raden fr vänster:

Tredje raden fr vänster:

Bror Erik Ekholm, Gustaf Wetter, Thure Hedlund, Eric Lindell

Georg Claesson, Otto Bernhard Karlsson, Ingvar Claesson, John Ekman, Nils Lindvall

Allan Karlsson, Arthur Forsberg, Erik Andersson, Arne Svensson, Thure Wedberg,

Konrad Ericsson

Katrineholms Spelmanslag fyller 40 år 1987. Under en halv mans-
ålder har laget funnits till. Detta innebär att det inom Söder-
manlands Spelmansförbund inte finns något äldre lag.

Hur skriver man ett sådant spelmanslags historia? Att med ord
skildra en verksamhet som främst tar sig musikaliska uttryck kan
i förstone förefalla vanskligt. Lagets naturliga uttryckssätt,
den svenska folkmusiken - enkannerligen den sörmländska - skall
upplevas i en direkt kommunikation, som ger såväl utövare som
åhörare omedelbara intryck. Så vill alla ha det. Att därför i ord
skildra musiken är omöjligt. Jag får därför inrikta mig på att
skildra laget och dess verksamhet från andra utgångspunkter, där
musiken förutsätts vara självklar och där koncentrationen riktas
mot de omständigheter och förhållanden som tillsammans under alla
fyrtyo år bundit samman verksamheten till den enhet som idag be-
står av ett mycket aktivt och utåtriktat spelmanslag. Det blir en
krönika i ord och bild utan anspråk på detaljerad fullständighet
med avsikt att upplysa och något roa.
Och minns! Det kommer en 50-årsdag!

Göte Karlsson

40-TAL

Spelmän har alltid funnits i trakterna kring Katrineholm. Den mest namnkunnige av de äldre var August Widmark, död 1878. Kring honom och hans musik bildades tidigt traditioner som förde fram en lång rad skickliga spelmän, som utövade sin musik i de sammanhang där folkmusiken förekom. Spelmän fanns alltid till hands när sådana behövdes.

Någon lokal organisation för dessa fanns emellertid inte förrän en annan mäktig portalfigur, Gustaf Wetter, gör entré på Katrineholms musikscen. Här är inte platsen att tala om Wetters enastående insatser för sörmländsk folkmusik i allmänhet utan enbart för Katrineholms Spelmanslag, som i mycket i början av dess verksamhet präglades av hans kunnighet både som musiker, organisatör och människa.

Alltnog, en rad spelmän samlades den 27 augusti 1947 till konstituerande sammanträde, varvid Katrineholms Spelmanslag bildades. Alla aktiva vid detta möte bör ihågkommas:

Gustaf Wetter, Otto-Bernhard Karlsson, Allan Karlsson, Arthur Forsberg, Thure Hedlund, Erik Enholm, Ingvar Claesson, John Ekman, Arne Svensson, Conrad Eriksson, Eric Lindell och Thure Wedberg.

"Mötet beslöt enhälligt bilda en förening för de i Katrineholm intresserade allmogemusiker" står det i protokollets första paragraf i en något egendomlig språklig framtoning.

"Till ordf. valdes Herr Gustav Wetter, sekr Thure Wedberg, kassör Arthur Forsberg.

Till medlemmar av styrelsen - utan funktion, valdes John Ekman o Allan Carlsson. Revisorer = E Enholm o E Lindell"

Så lyder in extenso den andra paragrafen.

Av här uppräknade spelmän finns endast Allan Karlsson kvar i laget - en spelman, men vilken!

Ett av de första beslut som togs var att inköpa en protokollsbok. Vilket lyckligt beslut! Boken som inköptes var tjock, så tjock att den fortfarande inte är fullskriven. Den används ännu idag. Alla årsmöten och styrelsesammanträden under 40 år finns i denna bok. Vilken guldgruva!

Flera viktiga beslut fattades vid det första mötet. Namnet Katrineholms Spelmanslag fastställdes, för att klara ekonomin anhölls hos Katrineholms musiknämnd om anslag, enhälligt beslöts att medel som skulle komma att inflyta för utförd musik skulle gå till inköp av "nationaldräkter för samtliga medlemmar och beslöts då att gå in för anskaffande av österåkers-dräkten".

Den viktiga uppgiften som musikledare anförtroddes åt Thure Wedberg, ett uppdrag som han under många år i två omgångar skulle komma att fullgöra.

Gustaf Wetter - spelmannen - pedagogen

Den första tiden efter det att laget bildats ägnades åt att ordna dess verksamhetsformer och ekonomi. Staden bidrog med startkapital, blygsamt men ändå, men det kanske mest anmärkningsvärda i sammanhanget var att laget visste vad sponsring var långt innan detta begrepp fanns. Gustaf Wetter lyckades att få Strands Konfektion att skänka 100 kronor till hjälp med syningen av de ovan nämnda dräkterna "mot att de slapp sy dessa", som protokollet lakoniskt säger. Vad som ligger bakom en sådan formulering kan vi bara ana. Nåväl - dräkterna var klara i maj 1948 sydda "av en skräddare i Bie, men tyvärr fanns ej en enda dräkt som passade ordentligt". Hur detta ordnades framgår inte av bevarade handlingar.

Verksamheten skulle vara mycket utåtriktad. Detta framhölls redan från början och Wetter konstaterade vid årsmötet 1949 att det inte fanns "så många lag med sådan livaktighet som Katrineholms Spelmanslag". Man hade redan i maj 1948, i samband med Barnens Dag, spelat på sjuk- och ålderdomshem, en tradition som fortfarande upprätthålls. Spelningen sker dock numera på midsommarafton.

En spelmansstämma avhölls den 30 maj 1948 i Katrineholm och laget framträdde bl a i Julita och Gnesta under det första verksamhetsåret. Midsommarafton 1949 spelades till dans kring majstången i Djulö Hage, en tradition som fortfarande hålls vid liv. En spelning i radio genomfördes också under detta verksamhetsår.

Laget fick efter sitt bildande ganska snabbt igång en livlig verksamhet, något som skulle komma att stå som mönster för senare aktiviteter.

Thure Wedberg

50-TAL

Under 50-talet stabiliserades såväl som utvecklades verksamheten i laget. De arbetsformer som växte fram under de första åren efter bildandet konsoliderades och laget blev en självklar del av kulturlivet i Katrineholm. En tävling om en gånglåt som signaturmelodi utlystes 1950 och utlystes igen 1951, dock utan att något resultat framkom. Detta skulle låta vänta på sig ytterligare drygt 30 år. Musikaliskt började spelledaren, Thure Wedberg, ordna med arrangemang och stämmor, ett arbete som senare fortsattes av Nils Lindvall. Vidare började man "i så stor utsträckning som möjligt" öva på dansmusik.

Rekryteringsfrågor började uppta styrelsens tid. Man insåg tidigt att nya medlemmar måste tillföras laget. Så skedde också men medlemmar lämnade även laget. I årsmötesprotokoll från 1959 läser vi: "Erik Andersson begärde sitt utträde ur laget med den motiveringen att då han varit aktiv spelman här i staden i 40 år, så ville han nu känna sig fri och bara gå omkring och lyssna".

Och lyssna fick han såsom så många andra. Laget var mycket aktivt både i Katrineholm och annorstädes, på epskilda spelningar och vid stämmor såväl i som utom länet. Ett besök i vänorten Salo i Finland gjordes 1954.

Att vara spelledare bland en skara individualister kan inte ha varit lätt. Efter Thure Wedberg kom 1955 Ernfrid Andersson. Vid årsmötet 1959 hände följande: "Mötet föreslog enhälligt omval men Ernfrid ville inte gärna åtaga sig musikledarposten. Av en eller annan anledning tycktes han ha tröttnat. Artur Forsberg framhöll att förutsättningen för att vår musikledare ej ska tröttna är att vi måste följa honom och visa uppmärksamhet både i repetitioner och uppspelningar. Han föreslog också att detta bör tas upp i protokollet. Även John Ekman påpekade att vi ska spela de låtar som musikledaren föreslår. Ernfrid tycktes vara nöjd med dessa försäkringar, och åtog sig att leda spelmanslaget ännu ett år." Ack ja! Männe senare spelledare känner igen situationen?

Katrineholms Spelmanslag 1958

Fr v: Göran Lindblom, Bernhard Karlsson, Ernfrid Andersson, Adrian Pettersson, Nils Lindvall, Egon Ekholm, John Ekman, Arthur Forsberg, Konrad Ericsson, Thure Wedberg, Allan Karlsson och Gustaf Wetter.

60-TAL

Det begynnande 60-talet medförde en nedgång i aktiviteten. Trots att medlemsantalet, som legat på mellan 10 och 15 från starten, inte förändrades, visade sig tecken på stagnation i laget. Styrelsen ingrep med en rad åtgärder. 1964 infördes premier till de flitigaste deltagarna och 1966 fick medlemmarnas fruar inväljas i laget, om de så ville.

Resultatet av dessa och andra åtgärder blev ett uppsving för laget lagom till Katrineholms 50-årsjubileum 1967. Detta år innehöll naturligtvis deltagande i stadens festligheter men också en spelning i radio och en resa till Åland och deltagande i en jubileumsstämma där. Vid utgången av 60-talet var laget mycket vitalt och deltog i spelningar och stämmor runt om i mellansverige. Internationellt inslag fanns vid lagets 20-årsjubileum, då två norska spelmän och 10 dansare deltog i midsommarfirandet vid Stora Djulö.

Katrineholms Spelmanslag i mitten av 60-talet

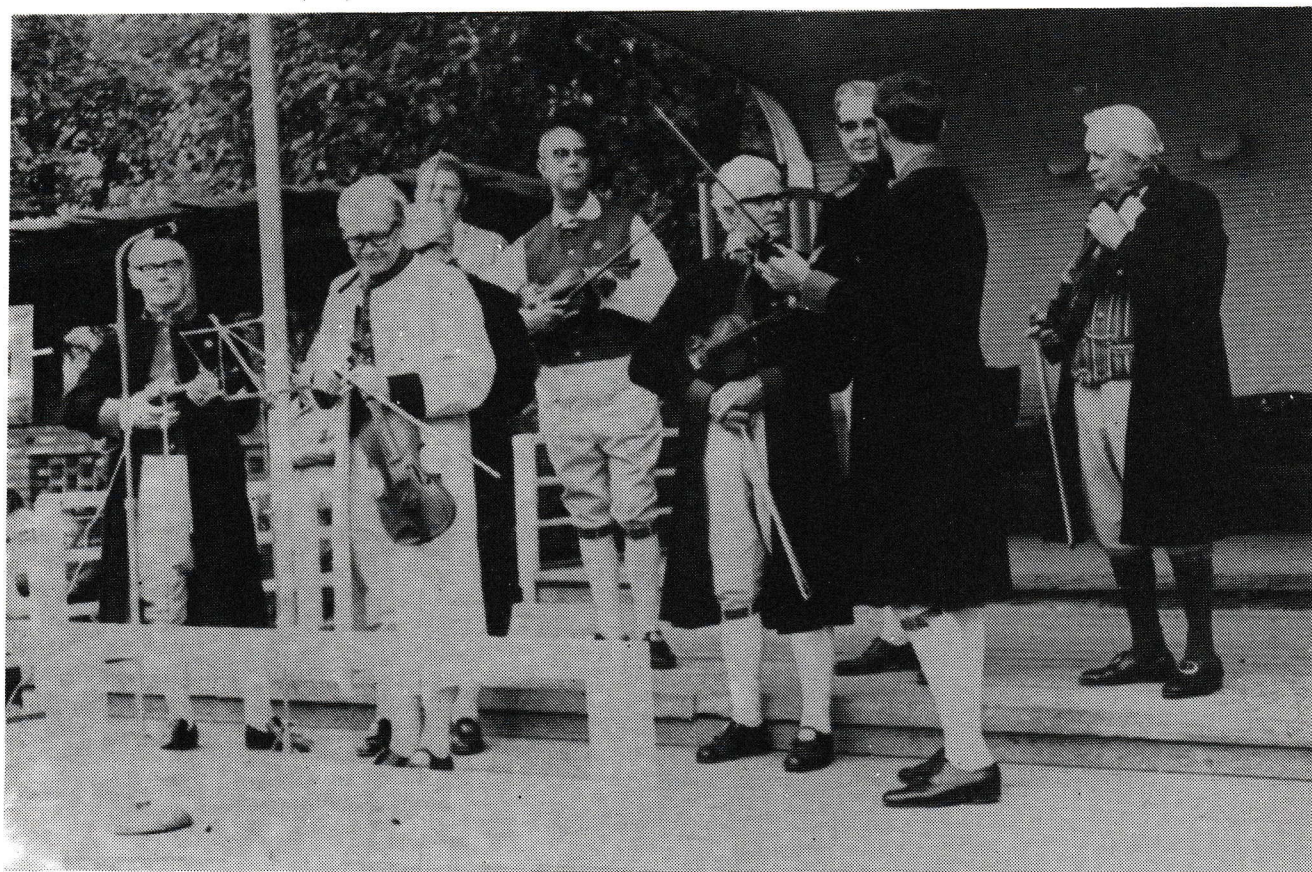
Fr v: Otto-Bernhard Karlsson, Arthur Forsberg, Egon Ekholm, (kyrkvård), Gustaf Wetter, Christina Olsson, Nils Lindvall, Georg Claesson, Eric Lindell och Allan Karlsson.

70-TAL

Lagets verksamhet fortsatte i väl uppkörda spår. Spelningstillfällena saknades inte. Laget deltar i stämmor såväl utom som inom länet. Gustaf Wetter sätter sin prägel på verksamheten genom att han några år är sekreterare, och aktiviteterna får i hans protokollsformuleringar sin omisskännliga ton. Efter ett besök av laget vid Ransätersstämman skriver han i årsberättelsen:

"Ordf. Thure Wedberg hade slagit sig i backen på att spelmanslagets framträdande skulle klaras av på 7 minuter. Han pratade en del, och därför var det fara värt att han skulle överskrida tiden med någon minut. Men han tog igen på gungorna vad han förlorade på karusellen: De 5 låtar vi spelade gick i ett 7-helsikes tempo, men för det mesta slutade vi samtidigt..... Arrangörerna bjöd på kaffe. Det smakade faen. Icke nog med det. Det hade en bismak också."

Laget medverkade 1972 i Gnesta-Kalles "Våra favoriter" och ordnade en stor spelmansstämma på Backavallen. 1973 deltog man i inspelningen av en grammofonskiva, utgiven av fritidsstyrelsen i Katrineholm.

Katrineholms Spelmanslag 1975

Fr v: Egon Ekholm, Thure Wedberg, Eric Lindell (skymd), Henry Alvin, Gösta Claesson, Allan Karlsson, Nils Lindvall, Harry Brohlin och Gustaf Wetter.

Rekryteringen hade sina bekymmer. Det började talas om förgubbing i laget. Valla Spelmanslag sökte sig under 1974 till laget som medlemmar, vilket kanske inte direkt motverkade detta men väl stärkte lagets kompetens, som sattes på prov då den stora Katrineholmsdagen genomfördes på Skansen den 8 september 1974. Lagets medverkan där var en höjdpunkt under dess tillvaro.

Verksamheten 1975 präglades i stort av deltagande i sörmländska stämmor i samband med Södermanlands Spelmansförbunds 50-årsjubileum.

I mars 1977 gjorde laget en stor förlust då Gustaf Wetter avled. Dock efterlämnade han ett musikaliskt arv som ännu idag förvaltas av laget i olika former. Hans bortgång påverkade och dämpade aktiviteterna under slutet av 70-talet.

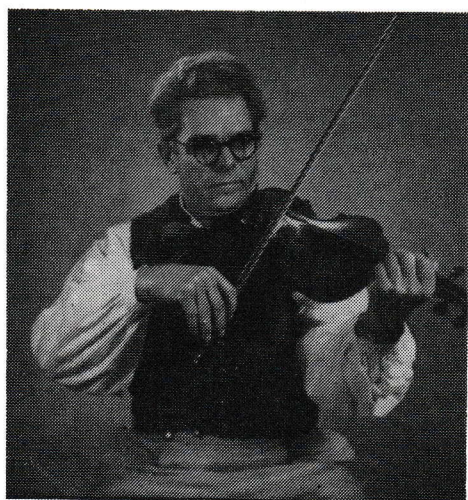

Allan Karlsson - spelman - charmör

80-TAL

Början av 1980-talet innebar en stor förnyelse av lagets verksamhet på flera plan. Yngre krafter har successivt tagit över ledningen av verksamheten och gett den en om möjligt ännu mera utåtriktad verksamhet, som byggt på de erfarenheter och kunskaper som förmedlats från de ännu aktiva äldre medlemmarna i laget.

Av dessa äldre måste Allan Karlsson särskilt nämnas. Han var, som inledningsvis nämnts, en av lagets bildare och är fortfarande aktiv. För sin spelmansgärning, bl a därför att han spelat till folkdans i mer än 50 år, erhöll han 1982 Katrineholms kommuns förtjänsttecken. Med sin stora musikaliska kunskap och för sitt kraftfulla spels skull är han ännu en av de tongivande i laget.

En av lagets stora, Eric Lindell, avled under denna period. Hans betydelse för lagets musik var stor. Han måste ihågkommas för sin musikaliska tradition och som förmedlare av en variant av sörmländsk slängpolska, sk fyrpolska, en i det närmaste bortglömd dans, som genom honom levde upp på nytt.

Eric Lindell

Rekryteringen har ägnats stor omsorg. Fram till slutet av 70-talet låg de aktivas antal mellan 15 och 20. Därefter har en kraftig ökning skett. Glädjande är att så många yngre spelmän har sökt sig till laget, som nu består av drygt 30 aktiva. Detta har inneburit att de regelbundna övningarna har delats upp på två grupper, vilket innebär att de yngre viss tid tränar i egen grupp för att andra tider spela tillsammans med de äldre. Ett stort antal kvinnliga spelmän finns nu också i laget.

Med det ingående 80-talet löstes en fråga som började behandlas redan 1968. Den 6 maj 1948 avtäcktes en minnessten över August Widmark vid Lilla Kulltorp i Vingåker. Genom olika ingrepp i åkermarken kring stenen hade den kommit att ligga mycket svår-tillgänglig. Gustaf Wetter föreslog redan 1968 tillsammans med andra att stenen skulle flyttas till Viala hembygdsgård. Emellertid hände inget förrän Gösta Claesson vid årsmötet 1978 ånyo aktualiserade frågan, som överlämnades åt den dåvarande styrelsen för åtgärd. Efter diverse turer och sedan Britt Svanström, dåvarande ordföranden, och Siegfried Nitz som de drivande krafterna tagit hand om saken kunde Widmarksstenen flyttas till östra Vingåker invid församlingshemmet, Widmarks födelsehus. Den 23 maj 1982 återinvigdes stenen samtidigt som en ny spelmansstämma, Widmarksstämman, instiftades. Den hålls sedan dess i slutet av maj varje år och inleder den långa raden av stämmor i Södermanland årligen.

Foto: Tomas Nilsson

Från Widmarksstämman 1987 under ledning av Sören Olsson, ordförande i Södermanlands Spelmansförbund.

Sedan 1981 hade Södermanlands Spelmansförbund tillsammans med Katrineholms Spelmanslag anordnat en stämma första advent. Anslutningen blev med åren allt mindre, varför det beslöts att stämman skulle flyttas och förläggas till Stora Djulö i samband med den årligen återkommande Katrineholmsveckan. Första stämman genomfördes 1986 och efter två år kan konstateras att flyttningen blev lyckad. Miljön vid Stora Djulö är perfekt för en stämma, som förhoppningsvis kommer att bli av betydande omfattning.

Tidigare har nämnts att laget 1950 och 1951 försökte genom pristävlan skaffa sig en signaturlåt. Detta genomfördes 1984. Fjorton nykomponerade låtar presenterades. Genom omröstning bland lagets aktiva medlemmar avgjordes segermelodien. Spänningen var stor inför avslöjandet av kompositörens namn. Det visade sig vara lagets spelledare, Britt Svanström, neutraliserad sörmlänning av hälsingeursprung, som segrat med låten som namnsattes till Britts gånglåt, vilken sedan dess fungerat som lagets signaturlåt. 1987 genomfördes en ny tävling om en vals inför 40-årsjubiléet. Det inkom 11 nykomponerade valser, och än en gång segrade Britt med en vals benämnd Jubileumsvalsen. Att laget har en duktig spelledare står utom allt tvivel.

Lagets utåtriktade verksamhet tog sig också andra uttryck. Alla medlemmar har inte folkdräkt. Önskemål framkom att skaffa något uniformt enklare plagg att bära vid olika framträdanden. Detta ordnades 1983 och en röd väst med specialkomponerat emblem och halsprydnad syddes upp.

En skiva med låtar ur Gustaf Wetters utgåva av Sörmländska låtar spelades in 1981 och 1985 producerades en kassett med representativa delar av lagets repertoar i samband med den stora utställning om folkmusik i Södermanland som länsmuséet anordnade i samarbete med Södermanlands Spelmansförbund. I anslutning till 40-årsjubileet och denna skrift har ytterligare en kassett spelats in.

För att stimulera intresset för folkmusik bland yngre spelmän instiftades ett ungdomsstipendium 1986. Detta utdelades för första gången vid årsmötet 1987 och tillföll Edvard Andersson.

Under hela den gångna tiden av 80-talet har laget varit synnerligen aktivt på olika sätt. Aktiviteterna kulminerade naturligt nog under jubileumsåret 1987. Året har innehållit en rad framträdanden i de mest skiftande sammanhang. Ihågkommas bör lagets medverkan vid Svenska folkmusikdagarna på Skansen i början av september.

Foto: Tomas Nilsson

Delar av laget 1987

Fr v: Göte Karlsson, Sven Jönsson, Lennart Rydén, Arthur Karlsson, Åke Lind (med dragspel), Artur Andersson, Allan Karlsson, Nils Larsson och Britt Svanström.

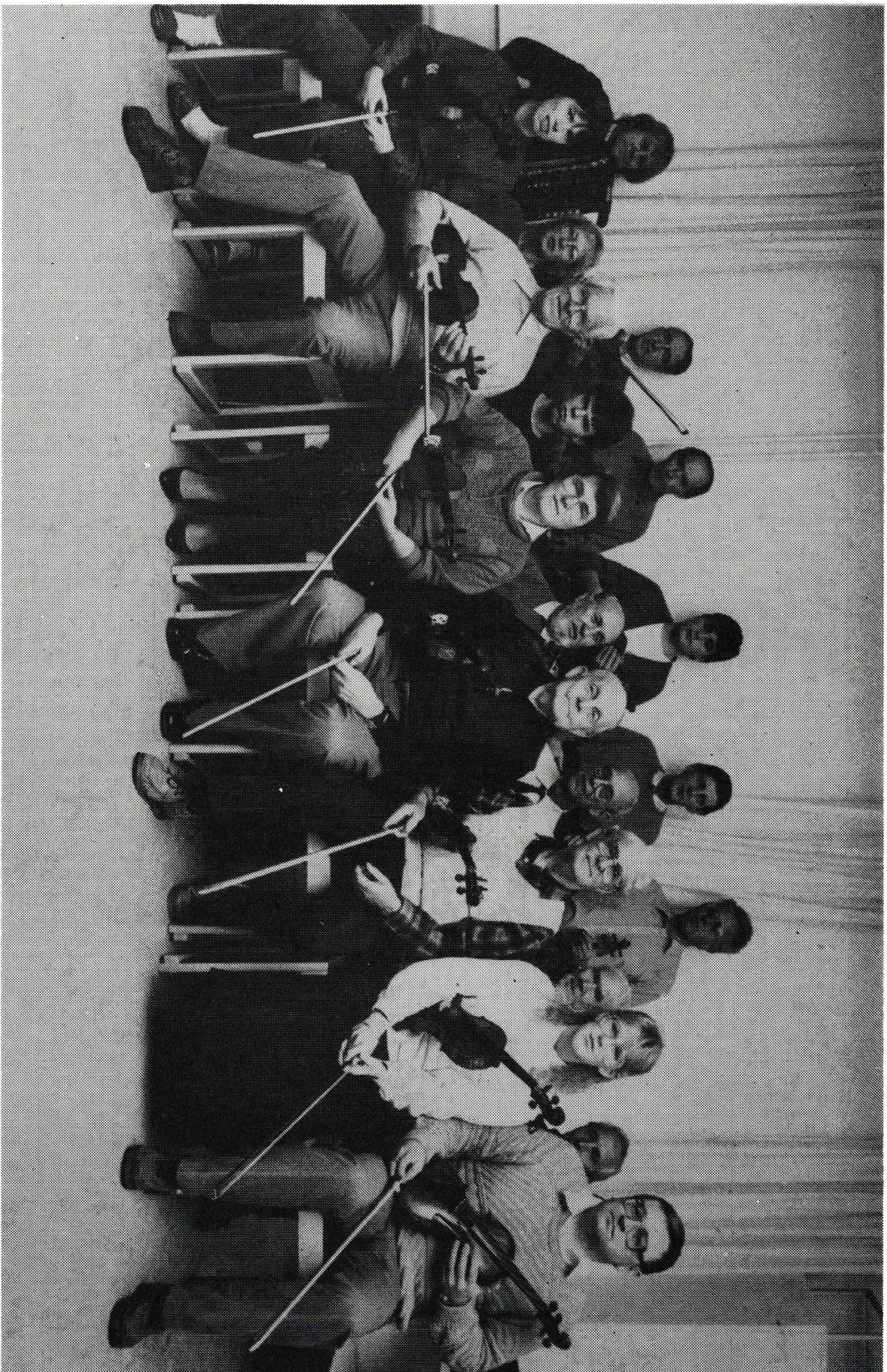
Britt Svanström

Foto: Erik Wiksholm

Lagets ökade aktivitet under 80-talet kan i första hand tillskrivas Britt Svanström. Först som ordförande och sedan som spelledare har hon med sitt svallande hälsingeblood satt fart på de mera trögflytande sörmlandsådrorna och den som sett Britt i aktion som ledare framför sitt lag förstår till fullo vad inlevelse i folkmusiken innebär. Att hon också är full av idéer kan alla i laget vittna om. Inte minst hennes förmåga att spontant spela stämma är en stor tillgång för laget.

Katrineholms Spelmanslag är idag ett högst livligt spelmanslag. Yngre och äldre verkar sida vid sida i en musikalisk gemenskap till fromma för sörmländsk och svensk folkmusik. Dess ställning som Sörmlands äldsta spelmanslag förpliktar. Arvet måste föras vidare och det är ingen tvekan om att så kommer att ske. I ett gammalt lag är detta ungdomens ansvar. De unga i Katrineholms Spelmanslag är medvetna om detta och tar sin uppgift på stort allvar.

Musiken lever vidare och laget går nu in i sin femte tioårsperiod med ungdomlig entusiasm.

Katrineholms Spelmanslag 1987

Första raden fr vä: Cecilja Strandberg, Allan Karlsson, Britt Svanström, Arthur Karlsson, Gustav Karlsson,

Andra raden fr vä: Karin Allard, Göte Karlsson
Kerstin Lundholm, Mikael Strandberg, Artur Andersson, Gösta Claesson, Sven Jönsson,

Tredje raden fr vä: Siegfried Nitz
Åke Lind, Nils Larsson, Sten Wennerlund, Edvard Andersson, Lars-Olof Allard, Leif Larsson

Foto: Ove Holmberg

Följande personer har under årens lopp ingått i spelmanns-
lagets ledning:

Ordförande

Gustaf Wetter	1947-48, 1955-56
John Ekman	1949, 1957
Artur Forsberg	1950-51
Thure Wedberg	1952-54
Eric Lindell	1958-62
Egon Ekholm	1963-67, 1975-79
Thure Wedberg	1968-74
Britt Svanström	1980-82
Göte Karlsson	1983-ff

Spelledare

Thure Wedberg	1947-54
Ernfrid Andersson	1955-59
Nils Lindvall	1960-65
	1975-79
Thure Wedberg	1966-74
Artur Andersson	1980-82
Britt Svanström	1983-ff

Sekreterare

Thure Wedberg	1947-48
Eric Lindell	1949-57
Egon Ekholm	1958-62
Ernfrid Andersson	1963-67
Gustaf Wetter	1968-72
Henry Alvin	1973-86
Mait Andersson	1987-ff

Styrelsesuppleanter

John Ekman	1947-48, 1956
Allan Karlsson	1947-54
	1957-65
Nils Lindvall	1949-57
	1968-75
	1978-79
Georg Claesson	1955
Thure Wedberg	1967
Artur Andersson	1976-ff
Eva Johansson	1980-85
Mait Andersson	1986
Siegfried Nitz	1985-ff
Henry Alvin	1987-ff

Kassör

Artur Forsberg	1947-49, 1952-62
Thure Wedberg	1950-51, 1965
Eva Hjulander	1963-64
Harry Brohlin	1966-82
Siegfried Nitz	1983-85
Lars-Olof Allard	1986-ff